

Maktabgacha pedagogika fanining maqsadi va vazifasi

Abdullayeva Yulduz Baxriddinovna

Jizzax viloyati dostlik tumani 10-sonli maktabgacha talim tashkiloti

katta guruh tarbiyachisi

Annotatsiya: Maktabgacha pedagogika maktabgacha ta'lim-tarbiyaning umumiy qonuniyatlari, muayyan jamiyatda yagona ijtimoiy maqsadga muvofiq maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash hamda unga ta'lim berishning mohiyati va muammolarini o'rganadigan fan. Maktabgacha pedagogika ijtimoiy fanlar tizimiga kiruvchi fan sanalib, maktabgacha yoshdagi bolalarni jismoniy va ruhiy kamolotini tarbiyalash, unga ta'lim berish muammolarini o'rganadi.

Аннотация: Дошкольная педагогика – наука, изучающая общие закономерности дошкольного образования, сущность и проблемы воспитания и обучения детей дошкольного возраста в соответствии с единой социальной целью в конкретном обществе. Дошкольная педагогика считается наукой, относящейся к системе общественных наук, и изучает проблемы воспитания и воспитания детей дошкольного возраста по вопросам их физической и психической зрелости.

Abstract: Preschool pedagogy is a science that studies the general laws of preschool education, the nature and problems of raising and teaching preschool children in accordance with a single social goal in a particular society. Preschool pedagogy is considered a science that belongs to the system of social sciences, and it studies the problems of educating and educating preschool children on their physical and mental maturity.

Kalit so'zlar: Maktabgacha pedagogika, ta'lim, didaktika, tarbiya, ma'lumot, bilim, ko'nikma, malaka, o'qitish, o'qish.

Ключевые слова: Дошкольная педагогика, образование, дидактика, воспитание, информация, знания, умения, умения, обучение, чтение.

Key words: Pre-school pedagogy, education, didactics, upbringing, information, knowledge, skills, skills, teaching, reading.

Kirish

Maktabgacha pedagogika umumiy pedagogikaning alohida sohasi bo'lib, uning umumiy qonuniyatlari, tamoyillari, metodologik asosi, tashkiliy shakl, metod va vositalariga tayanadi. Maktabgacha pedagogikaning nazariyasi va amaliyoti maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga yaxlit tarbiya berishning maqsadi, bolaning yosh imkoniyatlari va uni ilk yoshdan boshlab tarbiyalashning roli, maktabgacha ta'limni hayot, amaliyot va zamonaviylik bilan bog'liqlikda olib borishning zarurligi, bola shaxsining shakllanishida muhitning hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligiga asoslaniladi.

Natijalar

Maktabgacha pedagogika fani bola shaxsini rivojlantirishning ikki muhim jihati – uni o'qitish va tarbiyalashga asosiy e'tiborni qaratganligi bois didaktika (ta'lim nazariyasi) va tarbiya nazariyasi fanning muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi. Didaktika (ta'lim nazariyasi, yunoncha didaktikos – “o'rgatuvchi”, didasko – “o'rganuvchi”) ta'limning nazariy jihatlari, ta'lim jarayonining mohiyati, tamoyillari, qonuniyatlari, o'qituvchi va o'qituvchi faoliyatlari, ta'limning maqsadi, mazmuni, shakl, metod, vositalari, natijasi, ta'lim jarayonini takomillashtirish yo'llari kabi muammolarni tadqiq etadi. Tarbiya nazariyasi – pedagogikaning muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, tarbiya jarayoni mazmuni, shakl, metod, vosita va usullari, uni tashkil etish muammolarini o'rganadi.

Bizga yaxshi ma'lumki, har bir fan o'zining tayanch tushunchalari, qonuniyatlari, tamoyillari, qoidalari tizimiga ega. Aynan mana shu holat uning fan sifatida e'tirof etilishini kafolatlaydi. Fanning mohiyatini ochib beruvchi eng muhim, asosiy tushuncha kategoriya deb ataladi. Maktabgacha pedagogika fanining asosiy kategoriyalari maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyalanuvchisi shaxsi kamolotini ta'minlash, ta'lim va tarbiya samaradorligiga erishishga haratilgan jarayonlarning umumiy mohiyatini yoritadi. Eng muhim kategoriyalar sirasiga quyidagilar kiradi: ta'lim (o'qitish, o'qish), tarbiya, ma'lumot, shakllanish va rivojlanish.

Ta'lim – tarbiyalanuvchilarni nazariy bilim, amaliy ko‘nikma va malakalar bilan qurollantirish, ularning bilish qobiliyatlarini o‘stirish va dunyoqarashlarini shakllantirishga yo‘naltirilgan jarayon. Ta'lim o‘zida uch asosiy elementni aks ettiradi: bilim, ko‘nikma va malaka.

Bilim – tarbiyalanuvchining ongida tushunchalar, sxemalar, ma'lum obrazlar ko‘rinishida aks etuvchi borliq haqidagi tizimlashtirilgan ilmiy ma'lumotlar majmui.

Ko‘nikma – shaxsning muayyan faoliyatni tashkil eta olish qobiliyati.

Malaka – muayyan harakat yoki faoliyatni bajarishning avtomatlashtirilgan shakli.

Ta'lim ikki tomonlama tavsifga ega bo‘lib, o‘qitish va o‘qishni o‘z ichiga oladi.

O‘qitish – pedagogik faoliyat bo‘lib, u bilim, ko‘nikma va malakalarni bolalarga singdirish, ularning bilish va amaliy faoliyatiga rahbarlik qilishdir.

O‘qish – ta'lim oluvchining bilim, ko‘nikma va malakalarni egallashdagi amaliy faoliyatidir.

Tarbiya pedagogikadagi asosiy tushunchalardan biri sanaladi. Jamiyat va pedagogikaning tarixiy rivoji davomida mazkur kategoriyani tushuntirishga turlicha yondashuvlar yuzaga keldi. Eng avvalo, keng va tor ma'nodagi tarbiya farqlanadi. Keng ma'noda tarbiya shaxsga jamiyatning ta'sir etishi, ijtimoiy hodisa sifatida qaraladi. Mazkur holatda tarbiya ijtimoiylashtirish bilan uyg‘unlashadi.

Tor ma'nodagi tarbiya deganda, pedagogik jarayon sharoitida ta'lim maqsadini amalga oshirish uchun pedagog va tarbiyalanuvchilarning maxsus tashkil etilgan faoliyati tushuniladi. Ushbu holatda pedagoglarning tarbiyaviy faoliyati tarbiyaviy ish deb ataladi.

Tarbiya – muayyan aniq maqsad hamda ijtimoiy-tarixiy tajriba asosida yosh avlodni har tomonlama o‘stirish, uning ongi, xulq-atvori va dunyoqarashini tarkib toptirish jarayoni.

Ma'lumot – ta'lim-tarbiya natijasida o‘zlashtirilgan va tizimlashtirilgan bilim, hosil qilingan ko‘nikma va malakalar hamda tarkib topgan dunyoqarash

majmui.

Shakllanish – pedagogikaning asosiy kategoriyalaridan biri bo‘lib, ko‘pincha “shaxsning shakllanishi” tarzida ishlatiladi. Jumladan, pedagog olim Y.K.Babanskiy shaxsning shakllanishi pedagogikaning asosiy kategoriyalaridan biri bo‘lib, muhit, irsiyat, tarbiya ta'sirida uning rivojlanishi jarayoni va natijasidir, degan ta'rifni beradi. V.A.Slastenin, I.F.Isayev, Y.N.Shiyanovlarning fikricha, shakllanish – hayotiy faoliyat jarayoni va maxsus tarbiyaviy xatti-harakatlar ta'sirida inson rivojlanishining muhim shakli. Shaxsning shakllanishi – bu ijtimoiylashuv, tarbiya va o‘zini-o‘zi rivojlantirish jarayoni va natijasi. Shakllantirish – “aniq shaklga kiritish, tugallanganlik”ni bildiradi.

Bizningcha, shakllanish pedagogik tushuncha sifatida zamonaviy yondashuv asosida I.P.Podlasiy tomonidan to‘liqroq ochib berilgan: “Shakllanish – hech qanday istisnosiz omillar – ekologik, ijtimoiy, iqtisodiy, pedagogik va boshqalarning ta'sirida insonning rivojlanish jarayoni. Shakllanish – undan keng foydalanilayotganligiga qaramay, hali to‘liq o‘zlashtirilmagan pedagogik kategoriya. Shakllanishning mazmuni ba'zi holatlarda juda qisqarib ketadi, ba'zan esa, haddan tashqari kengaytirib yuboriladi. Avval nashr etilgan pedagogik adabiyotlarda shakllanish atamasi ba'zan boshqarilmaydigan, shaxsga ta'sir ko‘rsatuvchi tasodiflarni aniqlash uchun qo‘llanilgan. Masalan, pedagogika qo‘llanmasining taniqli muallifi P.N.Gruzdev shakllanishni stixiyali tarbiya – “ongli faoliyatdan mustaqil tarzda odamlarga ta'sir etuvchi turli shart-sharoitlar” deb nomlashni taklif etgan”

Rivojlanish – shaxsning fiziologik va intellektual o‘shida namoyon bo‘ladigan miqdor va sifat o‘zgarishlar mohiyatini ifoda etuvchi murakkab jarayon. Boshqacha aytganda, rivojlanish deganda tarbiyalanuvchining psixikasi va jismoniy taraqqiyotida bosqichma-bosqich va qonuniy o‘zgarishlarning sodir bo‘lishiga aytiladi. Rivojlanish – bu yangi sifat holatiga o‘tish, harakat va o‘zgarishlar jarayoni. Maktabgacha pedagogikada rivojlanish haqida gap ketganda yoshga doir (maktabgacha yosh davrlari bilan bog‘liqlikda rivojlanishning o‘ziga xosliklari va qonuniyatlari), individual (rivojlanishning individual o‘ziga

xosliklari), shaxsiy (bolada shaxsiy sifatlarning yuazaga kelishi va ularning o'ziga xosliklari) rivojlanishni alohida ajratib ko'rsatish maqsadga muvofiq.

Xulosa

Maktabgacha tarbiya pedagogikasi tug'ildan to yetti yoshgacha bo'lgan bolalarga har tomonlama tarbiya berish qonuniyatlarini o'rganadi va maktabgacha ta'lim muassasasi sharoitida ta'lim-tarbiya ishini tashkil etishning mazmuni, shakl, metod va vositalar hamda maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning yosh va o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda ularning har tomonlama uyg'un rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan shart-sharoitlarni ishlab chiqadi. U maktabgacha ta'lim muassasalari, oila va maktab ishidagi izchillikni ta'minlaydi hamda bolalarni maktab ta'limiga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyevning Sh.M. —2017-2021-yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi qarori. T.: -2016y. 29-dekabr
2. Shodmonova Sh. —Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. (O'quv-metodik qo'llanma). 2012 yil.
3. Kayumova N.M. —Maktabgacha pedagogika. —TDPU nashriyoti T.: 2013 y.
4. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mashg'ulot-talim berishning asosiy shakli sifatida